

"הגיע הזמן שרשות המים תתחיל להתייחס גם אלינו"

מנכ"ל חברת קולחי משגב, סמי ניסן, גאה מאוד בהישגי החברה, המשרתת אוכלוסייה מגוונת בתנאי שטח לא פשוטים. יחד עם זאת, הוא מעלה טענות כנגד רשות המים, על אפליית החברות העירוניות למים וביוב אשר בבעלות המועצות האזוריות, זאת למרות חשיבותן ולמרות שהן חוסכות מרשות המים התעסקות עם מאות אגודות קטנות, ולמרות פוטנציאל הניהול הכלכלי היעיל, האיכותי והחיסכון במים שאינו ממומש. לדבריו: "ההתייעלות בניהול משק המים במגזר הכפרי בדגש על צמצום פחת המים, יכולה לחסוך סכומים לא מבוטלים אותם ניתן ליעד למטרות נעלות כגון מתקן התפלה"

ראיינו דליה טל ולואיז מדר בשקין

ומועצה אזורית מרום הגליל. עם חלקם יש לחברה קווים משותפים ותחנות שאיבה משותפות, עובדה המעלה שאלות מורכבות בנוסח - מי מתחזק מה? זאת לצד שיתופי פעולה אזוריים מוצלחים. קולחי החברה מוזרמים לארבעה מט"שים: כ-70% מהקולחים מוזרמים למט"ש כרמיאל והיתר למט"ש פרוד, מט"ש נטופה (מנדא) ולמט"ש עכו.

ניסן: "חוק הביוב מאפשר לנו לבייב ולגבות תשלום בלי קשר לחוקיות המבנה, וזה בדיוק מה שאנחנו עושים. רק לאחרונה סיימנו שלב נוסף בהקמת מפעל ביוב בכפר כמאנה וכיום אנו בעיצומו של שלב נוסף. רבים הרימו גבה ושאלו איך אנחנו הולכים להשקיע ביישוב בעת שהתב"ע שלו בהליך מתן תוקף. קידמנו תכנון שהתבסס על התב"ע המתוכננת והתמקדנו בחיבורי הבתים לתשתית הביוב לכדי איכות חיים נאותה ומניעת מפגעים. ואכן, הקמת תשתיות הביוב בכל היישובים הבדואים, היוותה מינוף לפיתוח יתר התשתיות ולהסרת חסם משמעותי בשיווק מגרשים. מחצית מימון הקמת התשתית הגיעה מהתושבים ומחצית ממענק מדינה לתושבי המגזר. העמדה שלנו היא, שאם יש מאסף ויש פתרון קצה, מקימים גם את תשתית הביוב

חברת קולחי משגב, באזור התעשייה תרדיון, הוקמה ב-1988, בעקבות הבנה שכדי לספק לתושבים שירותי ביוב, ומ-2004 גם שירותי מים, ברמה גבוהה ככל האפשר, מוטב להקים חברה עירונית. החל מ-2005 החל פרויקט רחב-היקף להקמת תשתיות ביוב ציבוריות ביישובים הבדואים שבמועצה, שהביוב שלהם זרם עד אז לבורות ספיגה. "בתוך כעשר שנים הוקמו תשתיות ביוב לששת היישובים הבדואים, בסיוע המדינה", אומר ניסן, "כ-99% מהביוב בתחום המועצה מוסדר ואנו מספקים מים למרבית היישובים".

החברה החולשת על שטח של 170 אלף דונם ומטפלת ב-350 ק"מ צנרת ביוב, גובלת בשורה ארוכה של תאגידים שכנים: תאגיד מי הגליל, סובב שפרעם, מי כרמים, אל-עין

סמי ניסן

הדרך למשרדו של מנכ"ל "קולחי משגב", סמי ניסן, מתפתלת בין גבעות מיוערות, שבין עזיהן מבצבים בתיהם של קיבוצים, מושבים, יישובים קהילתיים וכפרים בדואים. סימן ראשון לאתגר הגדול שבניהול חברה המשרתת שטח עצום ומורכב, מבחינה נופית ואנושית.

הקמת תשתיות הביוב בכל היישובים הבדואים, היוותה מינוף לפיתוח יתר התשתיות ולהסרת חסם משמעותי בשיווק מגרשים. מחצית מימון הקמת התשתית לחיבור הגיעה מהתושבים ומחצית ממענק מדינה לתושבי המגזר. העמדה שלנו היא, שאם יש מאסף ויש פתרון קצה, מקימים גם את תשתית הביוב הפנימית גם אם יש ספקות - אין שום סיבה שהתושבים ימשיכו לחיות בביוב.

בתחום המועצה נותרו 16 יישובים שטרם התחברו ושאפשר לחבר, אלא שאנחנו לא יכולים לקלוט אותם בלי סיוע תקציבי של 1-1.5 מיליון שקל לכל יישוב. תופעה זו אופיינית לא רק לנו אלא לחברות נוספות.

הפנימית גם אם יש ספקות - אין שום סיבה שהתושבים ימשיכו לחיות כך. הקמנו תשתיות ביוב בכל ששת הכפרים הבדואים, ביניהם ערב אל נעים, שרק לפני שנתיים היו בו פחונים ותשתיות רעועות וכיום יש בו מדרכות, תאורה וביוב לרווחת התושבים."

האפליה נמשכת

ניסן, תושב מעלות, מהנדס בוגר אורט "בראודה", עובד בחברה מ-2005, תחילה בתפקיד מהנדס החברה. מ-2008 הוא משמש בתפקיד המנכ"ל. בתאגיד 10 עובדים, המשרתים 35 יישובים מתוכם שישה כפרים בדואים, שני אזורי תעשייה ומתחם שירותים של המועצה האזורית. בראש החברה עומד דירקטוריון, החברה מתנהלת כמלכ"ר וכמשק כספי סגור.

לניסן, הגאה מאוד בהצלחת החברה כמעט כנגד כל הסיכויים, טענות כנגד המדינה וכנגד רשות המים, בכל הקשור להבנת תפקידם החשוב של החברות העירוניות, המספקות שירותי ביוב ובמקרה שלו גם שירותי מים לאוכלוסייה מגוונת ובפריסה גיאוגרפית רחבה.

"לצערי", הוא אומר, "הרשות אינה

מפרגנת לחברות המתפקדות בצורה טובה. מצד אחד הם אוהדים אותנו מאוד ומצהירים שהם רואים בנו מודל לשאר המועצות, מנגד אפליית החברות העירוניות למים וביוב נמשכת והיא מקשה מאוד על האפשרות להצליח."

איך באה לידי ביטוי האפליה?

"למשל, במגזר העירוני יש תעריף מים ותעריף ביוב אחיד לכלל התושבים. במגזר הכפרי תעריף המים אמנם אחיד, אך תעריף הביוב אינו אחיד וברוב המקרים הוא גבוה יותר. כתוצאה מכך, ביישובי משגב התושבים משלמים בעבור ביוב תעריפים הגבוהים בכ-10% מאשר משלמים תושבי כרמיאל ובאותה עת מקבלים את אותם שירותים. זו בפרוש אפליה של מי שגר מחוץ לעיר.

"לא רק זאת. רשות המים מסבסדת חברות או תאגידים חלשים, (ברובם השייכים למגזר הערבי) באמצעות הנחה במחיר המים ובאמצעות מענקים של כ-80% בהקמת תשתיות. לעומת זאת, חברות טובות אינן מתוגמלות, למרות שגם להן יש הרבה בעיות, שנובעות מהזדקנות תשתיות ולעיתים ממחסור בתשתיות, אך לנו כמעט ולא עוזרים."

עבודות ביוב בכמאנה

יש דוגמאות?

"כשרשות המים רצתה לגרום לרשויות עירוניות להתאגד, היא העניקה מענקי תיאגוד של כ-500-600 שקל לתושב. הסכום הזה התחלק בין התאגיד לרשות המקומית. במגזר הכפרי זה לא קרה ולא נראה שיקרה."

למה גורמת בסופו של דבר האפליה?

"ישנה אפליה באיכות השירות שמקבל התושב במגזר הכפרי לעומת תושב המגזר העירוני, בנושאים כמו משק לשעת חירום, כיבוי אש, איגום מים לשעת חירום ובכלל, קריאה מרחוק של מדי מים, דיווח על נזילות, מענה לתקלות, טיפול מהיר בנזילות ועוד. מדובר בנושאים קריטיים, במיוחד כאשר חיים באזור כמו שלנו שהוא מורכב מבחינה גיאוגרפית.

"כך למשל, בעיר מונח קו מים ראשי בקוטר של 8 אינץ', שמסוגל לספק בקלות 200-100 מ"ק מים לשעה. ליישוב ותיק שיושב על גבעה, מגיע קו של 2 אינץ' בלבד עם כושר הולכה נמוך. עובדה זו יוצרת בעיות של לחצי מים וספיקות וחמור מכך, חשש לחוסר יכולת לספק מענה במקרה של צורך בכיבוי אש. ביישוב חרשים, השוכן באמצע יער החשוף לשריפות, נאלצנו להקים מערך סניקה והולכה בעלות של 1.5 מיליון שקל. אין שום סיבה שתושב עירוני יוכל להרגיש בטוח ואילו תושב במגזר הכפרי יצטרך לחשוש לחייו ולרכושו, בגלל שבחר לחיות בכפר ולא בעיר."

מה לדעתך צריכה רשות המים לעשות כדי שכל היישובים יאוגדו?

"היא צריכה לתת לחברות ולתאגידים האזוריים סיוע בגובה הפערים, אם כמרווח בתעריפי המים או במענק ייעודי צבוע לפרויקט. בתחום המועצה נותרו 16 יישובים שטרם התחברו ושאפשר לחבר, אלא שאנחנו לא יכולים לקלוט אותם בלי סיוע תקציבי של 1-1.5 מיליון שקל לכל יישוב. תופעה זו אופיינית לא רק

פרויקט באזור התעשייה תרדיון

ומה לטווח הארוך?

"ביטול האפליה של המגזר הכפרי לעומת העירוני. אין שום סיבה שב-2019 יהיה כזה פער בין היישובים השונים. בעוד שהתאגידים העירוניים מתגאים בטכנולוגיה חדשנית, המגזר הכפרי ממשיך לדשדש עם יישובים שאין בהם לחץ מים, תשתית המים רעועה ואין מענה לכיבוי אש ולחרום. הבעיה שלנו היא שאנחנו חלשים, אין לנו לובי ואנחנו לא בסדר העדיפות של מקבלי החלטות. המגזר העירוני והמגזר הכפרי חיים באותה מדינה. המים הם אותם מים ולכולנו יש רגולטור אחד. הגיע הזמן שהוא יתחיל להתייחס גם אלינו. חשוב לי לציין, שראש רשות המים, גיורא שחם, כינס לאחרונה פגישה בפורום מקצועי מצומצם ואיפשר לי ולעמיתי צחי ורמוס מ'ובלי העמק', להציג את הפערים והמשמעויות. גיורא הבין את הפערים והבטיח לתת עדיפות ולקדם את הנושא".

sami@kmisgav.co.il

אסון ובמקרה שלנו אחרי שהאגודה קורסת. רק אחר כך כולם נזעקים ומתחילים לפעול".

תן דוגמא לאפליה

"רשות המים קבעה כלל שאין גובים כסף בהחלפת מד מים. ביקשנו מהרשות שתפצה אותנו בעד ההוצאה בכך שיגדילו לנו את המרווח בין קניית המים למכירתם ב-0.3 שקל. כמובן שנתקלנו בכתף קרה. דוגמא נוספת: משק המים לשעת חירום באחריותנו בנוגע לכלל היישובים, זאת מבלי להקצות לכך משאבים כספיים מינימאליים לצורך מיפוי יישובים אשר אין לנו שום מושג אודות תשתית המים שלהם למשל, בהקשר הביוב: החל מ-2014 כללי שפכי תעשייה הושתו גם על המועצות האזוריות. פרוש הדבר עלויות גבוהות של שכירת יועצים ואנשי מקצוע נוספים. מצד אחד רוצים שנספק שירות כמו תאגיד עירוני, ומנגד לא מתחשבים בצרכים המיוחדים שלנו. התוצאה עלולה להיות גרוען שלא נצליח להתמודד אתו. ברשות המים יודעים שאין לנו את יתרון הגודל שיש לרשות עירונית, אך לא מוכנים להתחשב בכך ומנציחים את האפליה".

מה דעתך על הקמת תאגידים אזוריים גדולים?

"אני חושב, שמוטב שרשות המים תתפנה לטיפול במשק המים במגזר הכפרי, למשל תוך אימוץ המודל שלנו, לפני שהיא מגשימה את החזון שלה להקים תאגידי מים אזוריים, כמו למשל תאגיד מים אחד לכל הגליל המערבי, שספק אם ניתן להקימו וספק מה התועלת שתופק אם בכלל".

מה החזון שלך?

"לקלוט את כל יישובי המועצה ולנהל אותם לפני שהם מגיעים למצב קריסה, למצב של שברים בצנרת, לאיכות מים ירודה ולחוסר במענה לכיבוי אש. בנוסף, הייתי רוצה לבטל תחנות השאיבה בכל מקום שהדבר אפשרי ולהקים במקומן קווים גרביטציוניים המאפשרים מצב של אפס תקלות".

לנו אלא לחברות נוספות. אני מזמין את רשות המים לבדוק אותנו ולראות שאנחנו עושים שימוש נכון בכסף. ראש המועצה האזורית משגב, דני עברי, הבטיח שהוא יכנס לתחום הזה בכל הכוח - ישכנע את היישובים להצטרף לחברה וישכנע את רשות המים לסייע. אני מקווה שהוא יצליח".

מה צריך להיות האינטרס של רשות המים ושלנו כאזרחים, לעידוד התיאגוד במגזר הכפרי?

"ברחבי הארץ יש כיום כמעט 1,000 אגודות מים, כאשר רשות המים צריכה להתמודד עם כל אגודה בנפרד. תיאגוד יקטין את כמות האגודות בצורה ניכרת: היישובים אמורים להתפנות לניהול היישוב ולתכנון האסטרטגי ולהפקיד בידי החברה העירונית את ניהול משק המים ביישוב באופן מקצועי, כלכלי, יעיל וצופה פני עתיד, עובדה שצריכה להיות באינטרס של רשות המים, שתקטין בכך את הנטל על עובדיה ובאינטרס של כלל אזרחי המדינה".

מה באשר לחסכון במים?

"מעבר לשאיפה להשוואת השירות לכלל האזרחים, להבטחת אמינות ולהסרת איום השריפות, המדינה גם תחסוך במים וכתוצאה מכך גם בכסף. סביר להניח, שפחת המים במגזר הכפרי עולה בשיעור ניכר על זה שבמגזר העירוני (שעברה מהפך עם המעבר לתאגידים בהקשר זה) והוא בין היתר תוצאה של ניהול בהתנדבות, נזילות מהתשתיות הישנות שלא חודשו במשך שנים, מדי מים שלא הוחלפו שנים, חוסר מדידה ועוד. טיפול בפחת יביא לא רק לחסכון כספי ניכר של עשרות אלפי שקלים בשנה ליישוב, אלא גם לחסכון מים ברמה הלאומית המתבטא בסכומי כסף גדולים עד לכדי כשליש מתקן התפלה בשנה, על כל המשתמע מכך".

מדוע זה לא קורה?

"הדרגים המקצועיים ברשות המים יודעים שזה חשוב, אלא שהדבר לא בא לידי ביטוי בסדר העדיפויות שלהם עד כה, אך כי במדינת ישראל נהוג להתחיל לפעול רק אחרי שמתחולל